

O pojmu i predmetu nauke o politici

Smiljko Sokol

1. Što je to nauka o politici? Da bismo odgovorili na to pitanje, moramo ponajprije odrediti predmet čije proučavanje predstavlja osnovni interes političke nauke, predmet koji opravdava njeno organiziranje u samostalnu naučnu disciplinu. Vršeci to određivanje, odredit ćemo ujedno i mjesto nauke o politici u sklopu drugih društvenih nauka te njen odnos kao samostalne naučne discipline prema njima. Postoje dvije osnovne grupe koncepcija o predmetu nauke o politici. Za jedne je nauka o politici nauka o vlasti, a za druge ona je nauka o državi. Između te dvije osnovne suprotne koncepcije postoji čitav niz prelaznih koje se više ili manje približavaju jednoj ili drugoj. I jedna i druga osnovna koncepcija (o svakoj posebice više ćemo govoriti kasnije) imaju, međutim, jednu zajedničku dodirnu tačku: pojam vlasti. Shvaćen u širem ili užem smislu kao vlast općenito ili kao politička vlast, taj je pojam ono što veže sve naučne koncepcije o predmetu političke nauke, on je onaj osnovni temelj na koji se nadograđuje zgrada nauke o politici kao samostalne naučne discipline.¹⁾

Bez obzira na različito osnovno ideološko stajalište i različita terminološka tumačenja riječi vlast,²⁾ bez obzira da li shvaćaju vlast kao određeni atribut ili kao nosioce toga atributa, kod svih, dakle, koji su pokušavali odrediti pojam vlasti to se određivanje u osnovi svodi na to da netko nameće nešto nekome. Znači, u svakome pojmu vlasti postoje tri elementa: oni koji nameću, oni kojima se nameće i ono što se nameće. Tako na primjer G. Burdeau³⁾ definirajući suštinu vlasti kao silu u službi određene ideje kaže: »Ona je sila stvorena od društvene volje, određena da vodi grupu u traženju zajedničkog dobra, a sposobna da nametne članovima stav koji zahtijeva«. Gerhard Leibholz vidi u njoj mogućnost nametanja svoje volje ljudima direktno ili indirektno.⁴⁾ Slično definira vlast i E. Pusić⁵⁾ koji izričito kaže: »Vlast označava mogućnost provedbe svoje volje i protiv otpora drugih.« D. Gjanković⁶⁾ određujući suštinu pojma vlasti kaže: »Pojam vlasti obuhvaća one koji vladaju i one kojima se vlada. Jedni naređuju, drugi slu-

1) Vidi npr.: a) M. Duverger, *Méthodes de la science politique*, Paris, 1959, str. 2. i 3.; isto b) G. Vedel, *Introduction à la science politique*, str. 489, Paris, 1956, c) D. Djanković, *Politička nauka danas*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. XII, br. 1962, str. 70.

2) Npr. u francuskom *pouvoir*, *autorité*, *influence*, *commandement*, *supériorité*, *domination*; u našem jeziku *vlast*, *sila*, *moć*, *autoritet* i sl.

3) *Traité de science politique*, Tome I, *Le pouvoir politique*, str. 216, Paris, 1949.

4) Citirano po J. Meynaud: *Introduction à la science politique*, Paris, 1959.

5) *Uprava*, knj. I, Zagreb, 1961, str. 70.

6) Vidi članak cit. pod 1 c), str. 70.

šaju.« Slično određivanje toga pojma nalazimo i kod G. Vedela⁷⁾. Tako određen pojam vlasti mogli bismo u pomanjkanju boljeg izraza nazvati vlast uopće. Već sam taj naziv asocira na postojanje nekih posebnih oblika vlasti, posebnih kako s obzirom na područje društvenog života na kojemu se vlast vrši, tako i s obzirom na stupanj intenziteta s kojim može djelovati na one prema kojima je upućena. Možemo, npr., razlikovati roditeljsku vlast, školsku vlast, crkvenu vlast, vlast višeg činovnika prema nižima u sistemu činovničke hijerarhije, vlast šefa bande prema njenim članovima, vlast kapitalističkog vlasnika direktno ili preko uprave koju sam izabere — nad radnicima koji rade u njegovu poduzeću, političku vlast, te državnu vlast. Ovdje treba kazati da apsolutna, odnosno totalna mogućnost nametanja ne postoji ni kod jednog posebnog oblika vlasti osim kod državne koja ima, kako kaže M. Weber, »monopol legitimnog fizičkog nasilja,⁸⁾ pomoću kojeg može ostvariti najveći mogući stupanj u intenzitetu nametanja i prisile, tako da je od svih posebnih vlasti jedino ona s obzirom na to svojstvo apsolutna. Zbog toga kod državne vlasti postoji u najminimalnijem obliku odnos uzajamnosti između onih koji nameću i onih kojima se nameće, dok je kod drugih posebnih oblika vlasti taj odnos uzajamnosti mnogo znatniji i važniji za bit konkretnog odnosa. Npr. kod roditeljske vlasti, koja obuhvaća područje odnosa roditelja i djece a bazira se na psihičkoj, ekonomskoj i fizičkoj (ovisno o starosti djece) zavisnosti djeteta od roditelja, na čemu se osnivaju i eventualne sankcije, kao i kod svake druge od posebnih vlasti postoji mnogo izraženija mogućnost utjecaja ili čak prisile onih kojima se vlada prema onima koji vladaju, nego što je to slučaj kod državne vlasti. (Izraz vladati može se zamijeniti izrazom zapovijedati, a da suština ostane ista). Kod svake posebne vlasti uzroci tome su dakako različiti, a u svakom konkretnom slučaju ta mogućnost je uvjetovana onim istim uzrocima koji su temelj samog vršenja posebne vlasti od strane onih koji vladaju. U našem primjeru dijete podvrgnuto roditeljskoj vlasti u ovom slučaju baš iz razloga ovisnosti i roditeljske ljubavi (ovdje je kako vidimo primaran psihološki razlog) može u određenim situacijama (u konkretnim slučajevima to je dakako vrlo različito), npr. zbog straha roditelja da se ne razboli i sl., prisiliti roditelje da čine ono što dijete želi, a ne ono što oni žele i što bi činili bez dječje prisile. Tako barem donekle možemo reći da u minimalnom obujmu osim roditeljske postoji i dječja vlast, koja čak raspolaže s određenim sankcijama (plač, odbijanje jela i sl.).

Ako ovdje zanemarimo pobližu analizu ostalih posebnih oblika vlasti i ako samo spomenemo da je u nauci o politici sporno da li treba proučavati vlast uopće i sve posebne oblike vlasti, ili treba ograničiti opseg proučavanje na političku vlast ili još uže — državnu vlast kao jedini posebni oblik vlasti koji je relevantan za nauku o politici (o tome ćemo kasnije posebno raspravljati), možemo pokušati odrediti pojam političke vlasti.

Prvo pitanje na koje moramo odgovoriti da bismo odredili pojam političke vlasti jest: da li je taj pojam, onakav kako ga mi shvaćamo, istovetan s pojmom državne vlasti? Ako bismo odgovorili potvrdno, onda bi bilo vrlo jednostavno odrediti pojam po-

7) Vidi djelo cit. pod 1 b), str. 489.

8) Cit. po D. Gjankoviću, članak cit. pod 1 c).

litičke vlasti, jer ga stvarno ne bi trebali posebno određivati, a i predmet nauke o politici, kad bismo prihvatili koncepciju po kojoj ona treba da se bavi samo proučavanjem političke vlasti, bio bi time određen.

Naš odgovor nije potvrđan i stoga moramo utvrditi zašto po našem mišljenju pojam političke vlasti nije istovetan s pojmom državne vlasti te ujedno pokušati odrediti sam sadržaj toga pojma. Odgovor na to pitanje potražiti ćemo u određivanju pojma politike koji kao širi rodni pojam obuhvaća pojmove državne i političke vlasti, odnosno ako ga se shvati u užem smislu, identičan je s njima.

2. Teško da postoji jedan tako osnovni pojam s područja društvenih nauka koji bi, kao što je to slučaj s pojmom politike, bio upotrebljavan u toliko različitih značenja, varijanti i podvarijanti. Gotovo svaki pisac određuje svoj pojam politike upotrebljavajući taj pojam u ovom ili onom smislu, a mnogi ga upotrebljavaju u više smislova. Pokušat ćemo odrediti osnovna značenja koja različiti autori obuhvaćaju pojmom za koji upotrebljavaju riječ politika⁹⁾, da bismo između njih izabrali ona koja bi, po našem mišljenju, trebala biti predmet proučavanja nauke o politici, odjeljujući ih od ostalih značenja koja nisu relevantna za našu naučnu disciplinu¹⁰⁾. U prvu grupu pisaca mogli bismo svrstati one koji riječ politika upotrebljavaju u smislu vršenja vlasti. Tu grupu možemo opet podijeliti na dvije podgrupe: na one koji politikom smatraju vršenje vlasti u društvu bez obzira na područje društvenog života i intenzitet kojim djeluje prema onima kojima je upućena — znači, politika je vršenje svake od posebnih vlasti unutar nekog ljudskog društva. U tom smislu G. Burdeau smatra »političkom svaku činjenicu, akt ili situaciju, ukoliko održavaju postojanje vlasti i pokornosti koje su uspostavljene u bilo kojoj ljudskoj grupi zbog zajedničkog cilja«¹¹⁾ M. Weber kaže: »Politika znači za nas borbu za sudjelovanje u vlasti ili za utjecanje na njeno vršenje, bilo između država, bilo unutar jedne države između ljudskih grupa«, a R. Aron: »Politika je studij odnosa autoriteta između pojedinaca i grupe te hijerarhije vlasti koja se uspostavlja unutar brojnih i kompleksnih ljudskih zajednica¹²⁾,¹³⁾. U istom smislu određuje pojam politike i sam M. Duverger¹⁴⁾ te G. Vedel¹⁵⁾ i H. Laswell — A. Kaplan (*Power and society*) koji, međutim, proširuju tako određen pojam politike dodajući da je politika i raspodjela društvenih vrijednosti putem vlasti (autoriteta). Društvena vrijednost predstavlja sve što je poželjno: imovinu, čast, ugled itd. a za pojam autoriteta za razliku od pojma vlasti dovoljan je i društveni utjecaj na ponašanje drugih ljudi.¹⁶⁾

9) Sama riječ politika dolazi iz starogrčkoga, gdje se upotrebljavala u dva izvorna značenja πολιτική — državnička vještina; τὰ πολιτικά — političke prilike, državni poslovi, politika. Ispr. Majnarić—Gorski, Grčko-hrvatsko-srpski rječnik, Zagreb, 1960. s.v.

10) O različitim značenjima riječi politika vidi opširnije: R. Lukić, *Politička teorija države*, Beograd, 1962, str. 8—12.

11) *Méthode de la science politique*, Paris, 1956, str. 65.

12) Cit. prema M. Duvergeru, djelo cit. pod 1 a), str. 13.

13) Kod Arona nalazimo već izvjesno sužavanje pojma politike, jer ona po njemu nije vršenje vlasti u svakoj ljudskoj zajednici, već samo u složenim zajednicama. Kod toga predstavlja poseban problem: po kojem bi se kriteriju razlikovale složene od jednostavnih zajednica.

14) Vidi djelo cit. pod 1 a), te *Introduction à la politique*, Paris, 1964, str. 16.

15) Vidi djelo cit. pod 1 b).

16) Cit. po J. Meynaud, djelo cit. pod 4, str. 76.

U drugu podvrstu ove grupe pisaca mogli bismo svrstati one koji politikom smatraju samo ono vršenje vlasti koje se osniva na mogućnosti legalne upotrebe fizičke prinude. Tako jedni smatraju politikom ne vršenje bilo koje, već samo tzv. javne vlasti, a drugi, brojniji, vršenje državne vlasti¹⁷⁾.

U tom je smislu klasična definicija u Rječniku Francuske akademije: »Politika je znanje o svemu što se odnosi na vještinu vladanja u državi i na vođenje odnosa s drugim državama.«¹⁸⁾ Takvu definiciju politike prihvaća npr. od suvremenih francuskih politikologa M. Prélot¹⁹⁾ i svi oni politikolozi i pravni teoretičari koji u osnovi polaze od tradicionalnog juridičko-idealističkog poimanja države, poimanja koje se bazira na mistificiranoj ideji državnog suvereniteta i na, još od Aristotela zacrtanoj, kozmogoniji koja sama također počiva na pravnoj klasifikaciji oblika vlade i funkcija države.

S obzirom na ova dva značenja riječi politika kod nas zanimljivo je da Lj. Živković (Društvena nadgradnja, str. 214, Zagreb, 1960), govoreći o političkom načinu odražavanja klasnih društava u državnom poretku, te određujući potpuno tačno materijalni izvor i suštinu države u nejednakosti i suprotnosti ljudi u ekonomici društva, iz čega slijedi nejednakost ljudi u upravljanju društvom, nejednakost raspodjele vlasti u društvu, zaključuje: »Prema tome politika je upravljanje državom, politički odnosi su odnosi ljudi u upravljanju državom, u raspodjeli vlasti, a politički poredak sistem ljudskih odnosa u vršenju (i nevršenju) državne vlasti.« Ovako određen autorov pojam politike uži je od autorova pojma političkih odnosa i političkog poretka, što ne bismo mogli prihvatiti, jer po našem mišljenju pojam politike obuhvaća i pojmove političkih odnosa i političkog poretka. Osim toga ne bismo mogli prihvatiti ni osnovni autorov stav o politici kao vršenju državne vlasti, na što ćemo se osvrnuti analizirajući stanovište R. Lukića, koji (u svojoj interesantnoj knjizi »Politička teorija države«, str. 13—17) zauzima o tom pitanju neki kompromisni stav. On najprije kaže: »Zaista smatramo da treba prihvatiti značenje po kome je politika vezana za vršenje državne vlasti jer je to ono značenje koje je najraširenije, dakle najobičnije, najjasnije i u običnom i u stručnom, naučnom jeziku«. Ne bismo mogli prihvatiti ni jezično-logičku, dakle, formalnu stranu ove tvrdnje, a ni suštinu stava koji iz nje izbija. Pokušat ćemo to objasniti.

Kao prvo nije nam jasno zašto bi činjenica da je značenje neke riječi najraširenije značila ujedno da je najobičnije, najjasnije i u običnom i u stručnom jeziku; drugo, mislimo da ne stoji da je to značenje najraširenije, ono je doduše najraširenije u običnom, ali nije nikako u naučnom jeziku²⁰⁾; treće, kad bi takvo značenje i bilo najraširenije i kad bi se složili da je samim tim i najobičnije

17) Vidi o tom: R. Lukić, djelo cit. pod 10), str. 8—12 — jedno i drugo stanovište svodi se u biti na isto, iako postoje blago nijansirane razlike, dobivene raznim pravno-teoretskim konstrukcijama.

18) Cit. po M. Duvergeru, djelo cit. pod 1 a) i D. Gjanković, članak cit. pod 1 c).

19) La science politique, Paris, 1961, str. 9.

20) J. Đorđević u tom smislu kaže: »Danas prevladuje gledište koje je i osnov samostalnosti političkih nauka u nizu zemalja (naročito u SAD, Engleskoj, Kanadi, pa i u Francuskoj) da je suština politike u političkoj vlasti uopšte.« — Osnovna pitanja političkih nauka, Beograd, 1961, str. 40; i M. Duverger govoreći o koncepciji nauke o politici kao nauke o vlasti, dakle uzimajući pojam politike u još širem značenju, kaže: »Stvarno njoj pripada danas najveći broj specijalista političke nauke, — djelo cit. pod 1 a), str. 13.

i najjasnije nije nam jasno zašto bi i po čemu bi to bio argumenat (druge argumente autor ne navodi) za autorotu tvrdnju. Što se tiče samog stava da treba prihvatiti značenje po kome je politika vezana za vršenje državne vlasti, mislimo da to ne bi bilo tačno ni za suvremeno kapitalističko društvo, a još manje za naše socijalističko društvo danas, jer osim države postoji još cijeni niz zajednica, organizacija pa i pojedinaca koji vrše ili utječu na političku vlast, koja je opet sama po sebi šira od pojma državne vlasti. Ovdje možemo samo spomenuti političke stranke i utjecajne grupe danas kod nas. Određujući kasnije značenje riječi politika u širem i užem smislu, R. Lukić u biti u okviru prvog značenja obrađuje svoju proširenu verziju koncepcije o politici kao vršenju svake vlasti, a u okviru drugog, koncepciju o politici kao vršenju državne vlasti.²¹⁾

Ovo drugo autorovo stanovište, koje je donekle i suprotno prvome, mogli bismo prihvatiti s primjedbom da se kod užeg značenja riječi politika kako ga on shvaća ne radi samo o usmjerenju društva od strane državne vlasti, već o jednom mnogo složenijem i raznovrsnijem procesu gdje se osim državne vlasti javljaju i drugi faktori. O tome J. Đorđević zauzima ovakav stav: »Fenomen politike ne može obuhvatiti samo državu; on se ne poklapa ni isključivo sa politikom vlasti u njenim unutrašnjim i spoljnjim aspektima. Obuhvatajući vlast i kao odnos i kao strukturu, fenomen politike pokriva i složeni proces organskih odnosa i protivrečnosti između vlasti i društva kao i sve organizovane i spontane oblike koji se iz toga javljaju. Politički domen su i oni društveno-ekonomski procesi u kojima se manifestira delimično ili potpuno slobodna aktivnost čoveka«²²⁾.

Ovakvo određenje značenja riječi politika možemo u potpunosti prihvatiti jer smatramo da politika obuhvaća, posebno kod nas, ne samo područje koje izlazi iz okvira pojma državne vlasti, već i područja koje je i izvan okvira pojma političke vlasti u njenom uobičajenom značenju. Kad govorimo o značenju politike u smislu vršenja vlasti (svake, samo političke ili samo državne), mislimo da bi njime trebalo obuhvatiti vršenje svake posebne vlasti i probleme vlasti uopće.²³⁾ Zašto? Po našem mišljenju koncepcija politike kao vršenja vlasti mnogo je prikladnija i naučno prihvatljivija od koncepcije o politici kao vršenju državne vlasti ili političke, kad se pravi razlika između ova dva pojma, jer jedino prva koncepcija omogućava potvrđivanje svoje osnovne hipoteze.²⁴⁾ Ako se, naime, a priori ne lišimo mogućnosti da na komparativan način proučavamo vlast u svim ljudskim zajednicama (društvenim grupama) bez obzira na njihovu jednostavnost odnosno složenost, neovisno o stupnju intenziteta kojom određena konkretna vlast djeluje prema onima kojima je upućena, možemo otkriti sve razlike koje postoje između raznih posebnih vlasti međusobno, te iz-

21) »Prvo, šire, značenje reči politika bilo bi ono koje bi označavalo usmeravanje ljudske delatnosti bilo koje vrste u određenom pravcu, tj. radi ostvarenja određenog cilja. Drugo značenje, uže, bilo bi ono po kome je politika usmeravanje društva (shvaćenog kao potpuna društvena zajednica) u određenom pravcu pomoću državne vlasti. Naprijed spomenuto djelo, str. 15.

22) Djelo cit. pod 20), str. 52.

23) Suprotno J. Đorđević, djelo cit. pod 20), str. 40, kaže: »Oni koji sve oblike vlasti (od političke vlasti do vlasti u porodici, u školi) smatraju kao područje politike, uglavnom ne prave razliku između političkih nauka i političke sociologije.«

24) Vidi Duverger, djelo cit. pod 1 a), str. 15.

među vlasti unutar države i vlasti u ostalim zajednicama, dakako ako takva razlika postoji. Naprotiv, ako se ograničimo samo na proučavanje vlasti u okviru države ili nešto šire samo na proučavanje političke vlasti (ako ovu razlikujemo po obimu od državne) bez uspoređivanja s ostalim oblicima vlasti u društvu, unaprijed bi se lišili ne samo interesantnih rezultata do kojih bi mogli doći kroz njihovu međusobnu usporedbu, već ne bismo mogli provjeriti da li postoji razlika u njihovoj prirodi, razlika koju smo unaprijed pretpostavili. Osim tih posve metodoloških razloga za prihvaćanje ovakve najšire koncepcije politike govori kod nas i naš društveno-ekonomski razvoj, koji u skladu s koncepcijom o odumiranju države i stupnjem razvoja proizvodnih snaga koji je danas kod nas postignut dovodi do toga da se sve manje političke odluke nameću monopolom prinude, već se, budući da su bar djelom stvorene aktivnim sudjelovanjem onih na koje se odnose, prihvaćaju sve više dobrovoljno. Tu postoji dakle već sada, a u našem daljnjem razvoju postojat će sve više, onaj naprijed spomenuti elemenat uzajamnosti između onih koji odlučuju i onih za koje se odlučuju, elemenat koji sve više kvantitativno i kvalitativno jača. Elemenat uzajamnosti u svojoj krajnjoj konzekvenci dovest će kako do odumiranja države tako zajedno s njom i vlasti kao monopola prinude. Vlast će biti zamijenjena onim što možemo nazvati autoritetom. Autoritetom nazivamo takav odnos među ljudima gdje pojedinci dobrovoljno prihvaćaju odluke drugih pojedinaca, s kojima se izmjenjuju u njihovom donošenju a u čiju su korisnost uvjereni kroz svestrano zajedničko raspravljanje svih pa i suprotnih mišljenja. Više ili manje sličan odnos autoriteta već postoji u različitim ljudskim zajednicama (društvenim grupama) i baš zbog toga smatramo da je to glavni razlog zbog kojeg bi naša nauka o politici trebala proučavati politiku u njenom najširem značenju. Mislimo da prigovor da oni koji sve oblike vlasti smatraju područjem politike ne prave nikakvu razliku između političke nauke i sociologije — nije opravdan. Sociologija se kao nauka ne bavi samo problemima vlasti u ljudskim zajednicama (društvenim grupama) već ima mnogo širu naučnu domenu. Ona se na primjer bavi između ostalog i državom proučavajući je sa svog sociološkog aspekta, pa bi se analogno tome moglo i to smatrati zadiranjem u političku nauku ili nauku o državi kao pravnu disciplinu, a to nitko ne smatra. Mislimo da nema prirodnih granica između različitih vrsta saznanja u pojedinim društvenim naukama, baš kao što prirodne geografske granice ne postoje između pojedinih država. Klasifikacija društvenih nauka je uspostavljena iz praktičnih razloga²⁵⁾ zbog golemog i raznovrsnog područja društvenih odnosa koji se toliko međusobno isprepliću da nije moguće promatrati i proučavati određene društvene pojave samo unutar jedne posebne discipline društvenih nauka.²⁶⁾ Ne vidimo stoga zašto bi nauka o politici bila lišena toga prava, zašto bi proučavanje fenomena vlasti u svakoj društvenoj grupi bilo izjednačavanje sa sociologijom, zašto bi uopće jedna društvena nauka morala strogo ograničiti predmet svoga istraživanja u odnosu prema drugima koje se bave

25) Ako nije imala za motiv univerzitetsko rivalstvo kako kaže M. Duverger, djelo cit. pod 1 a), str. 2.

26) U prilog ove tvrdnje može se navesti bezbroj primjera. Npr. odnos sociologije i etnologije, sociologije i socijalne psihologije i dr.

sličnim ili čak istim predmetom u dijelu svoga naučnog interesa, ali sa drugog aspekta.²⁷⁾

Mnogo ozbiljniji je drugi prigovor koji se može postaviti najšire određenom pojmu politike. Njemu se, naime, može prigovoriti da širi u nedogled područje politike, a samim tim i domenu nauke o politici kao naučne discipline. Odnosi vlasti ili autoriteta postoje u okviru gotovo svih ljudskih grupnih djelatnosti koje se vrše kroz određene spontane ili organizirane zajednice, te tako oni, ako ih promatramo svakog posebno i sve zajedno, čine enormno široko i praktički gotovo neobuhvatljivo područje. Zbog toga bi se moglo dogoditi da se od drveća ne vidi šuma, da se nauka o politici raspine u promatranju i proučavanju perifernih i nevažnih činjenica i problema. Ovo je svakako snažan i ozbiljan prigovor. Odgovarajući na njega — a odmah kažemo da ga uglavnom prihvaćamo — mislimo da on ni nije u takvoj suprotnosti s našom koncepcijom politike kao vršenjem svake vlasti, kao što bi to na prvi pogled izgledalo. Pokušat ćemo to razjasniti. Činjenica je da postoji čitav niz odnosa autoriteta i vlasti koji naročito u raznim konkretnim tehničkim detaljima sigurno nisu relevantni za nauku o politici; s druge strane činjenica je da postoje mnogi konkretni oblici odnosa vlasti ili autoriteta, koji izlaze iz okvira pojma državne vlasti i iz okvira vlasti zajednica i organizacija koje su direktno povezane ili utječu na vršenje državne vlasti, a iz prije opširno navedenih razloga svakako su interesantni za nauku o politici. Ako se ograničimo na to da smatramo politikom samo vršenje državne ili političke vlasti (u smislu da je ova druga vezana uz pojam državne vlasti), mi se a priori lišavamo mogućnosti da promatramo i proučavamo one od preostalih konkretnih oblika vlasti i autoriteta koji nas zanimaju, i koji nas moraju zanimati; s druge strane ako prihvatimo značenje pojma politike u smislu vršenja vlasti kao vršenje vlasti i autoriteta u svakoj ljudskoj zajednici, to još ne znači da se nauka o politici mora stvarno baviti svim konkretnim slučajevima odnosa vlasti i autoriteta u određenim društvima. Ona se na primjer neće naročito baviti tehničkom stranom tih odnosa koja je vezana za vrstu djelatnosti (rada) u okviru koje odnosi vlasti ili autoriteta postoje. Za razgraničenje osnovnog od sporednog interesa nauke o politici može nam vrlo dobro poslužiti određivanje pojma političke vlasti u širem i u užem smislu. U širem smislu politička vlast bila bi, po našem mišljenju, svaki odnos vlasti ili autoriteta koji postoji u bilo kojoj ljudskoj zajednici (grupi). U užem smislu ona bi obuhvaćala, *prvo*, pojam državne vlasti²⁸⁾; *drugo*, odnose koji postoje između spontano nastalih zajednica i organizacija, koje su nastale zbog osvajanja odnosno zadržavanja vlasti ili utjecaja na nju, ili su pak nastale s nekim drugim osnovnim ciljem, a utjecanje na državnu vlast im je samo sporedna djelatnost koju ne vrše uvijek, već samo prigodice spontano ili organizirano, s jedne strane, — i državne vlasti, sa druge strane; *treće*, odnose vlasti i autoriteta koji postoje unutar samih tih zajednica i organizacija.²⁹⁾ Centar interesa nauke o politici bio bi svakako pojam političke vlasti u užem smislu, dok bi se pojmom političke vlasti u širem smislu bavila samo u bitnim elementima,

27) M. Duverger npr. kaže: »Mnogi naučnici gube previše vremena u pokušaju da odrede granice svoje discipline u odnosu prema susjednim disciplinama. Ne bi trebalo da postoje dvije kategorije 'political scientists': oni koji stvaraju političku nauku i oni koji pokušavaju da je definiraju.« Cit. djelo pod 1 a), str. 2.

koristeći se pri tom u velikoj mjeri i rezultatima drugih društvenih nauka, proučavajući samo one posebne oblike autoriteta i vlasti koji bi, kako smo to naprijed objasnili, bili za nju relevantni. Zbog svega toga smo mišljenja da je unatoč svim mogućim prigovorima ipak još najbolje odrediti pojam politike u smislu vršenja vlasti³⁰⁾ tako da on obuhvaća odnose koji se stvaraju među ljudima u procesu stvaranja odluka i njihovog izvršavanja u određenom sistemu vlasti ili autoriteta u svakoj ljudskoj zajednici (društvenoj grupi).

Osim dosad razmatranog značenja riječi politika ona se često upotrebljava u smislu ostvarenja ciljeva tzv. globalnog društva³¹⁾ — u tom smislu u nas je upotrebljava J. Đorđević³²⁾ kad kaže: »Politika je istovremeno organizovani i slobodni proces aktivnosti ljudi u pravcu postizanja odgovarajućih zajedničkih klasnih, grupnih i drugih ciljeva i potreba.« Tako određeno značenje riječi politika svakako je relevantno za nauku o politici — ono je u svojoj osnovi povezano s našim pokušajem određenja politike u smislu vršenja vlasti, te zajedno s njim čini kao nedjeljiva cjelina dio predmeta nauke o politici.

Za nauku o politici nije relevantno značenje riječi politika u smislu svake svjesne akcije, kojom se želi postići određeni cilj. U tom smislu predmet proučavanja nauke o politici bile bi samo one svjesne akcije, koje, kako smo to naprijed spomenuli, teže ostvarivanju ciljeva tzv. globalnog društva, ili pak one koje u okviru odnosa vlasti ili autoriteta, koji postoje kako između jedne konkretne zajednice i drugih zajednica, tako i unutar svake konkretne zajednice posebno, teže usmjeravanju konkretnih djelatnosti kojima se bavi ta, ili druge društvene zajednice (grupe).³³⁾ Smatramo da isto misli i O. Mandić kad, definirajući pojam politike u općem smislu, kaže: »Politika je poseban način na koji organizirane društvene grupe vrše svoju aktivnost da bi što uspješnije postigle ciljeve služeći se sredstvima i vlašću, kojom raspolažu.«³⁴⁾ Kako vidimo jedan i drugi slučaj svjesnih akcija koje mogu predstavljati predmet interesa nauke o politici vezan je uz odnose vlasti ili autoriteta koji postoje kako unutar svake konkretne zajednice, tako i između određenih zajednica. Takav je slučaj i sa značenjem riječi politika, kojom se često u običnom, ali i unaučnom jeziku

28) Pod državnom vlašću podrazumijevamo vlast koja raspolaže s monopolom upotrebe legitimnog fizičkog nasilja na određenom teritoriju a vrši se kontinuirano, isp. E. Pusić, djelo cit. pod 5), str. 70. Ona, kao i svaka, u, kako je mi shvaćamo, užem smislu politička vlast, direktno odražava konkretnu situaciju borbe društvenih klasa.

29) Slično određuje pojam političke vlasti D. Gjanković, članak cit. pod 1 c), str. 71.

30) Ovdje moramo naglasiti da (kao što se to već moglo zaključiti iz ranijeg izlaganja) pod terminom »vršenje vlasti« ne smatramo samo tehniku vršenja, već i borbu za vlast (osvajanje, održanje, utjecanje), o čemu ćemo kasnije više govoriti.

31) Globalno društvo je po mišljenju R. Lukića, Osnovi sociologije, Beograd, 1962, str. 274—5, takva potpuna ljudska zajednica koja je relativno samodovoljna te može opstati i sama bez dodira s drugim jedinicama ako je to nužno.

32) Djelo cit. pod 20), str. 39.

33) Pretpostavljamo da slično misli i N. Pašić kad kaže: »Pojmom politike se označava svesna akcija raznih subjekata političkog delovanja kao i program i metod takve akcije« (u članku »Pojam politike i problem konstituisanja političke nauke«, Arhiv, br. 4, 1963, str. 457). Da bismo shvatili ovakvo određivanje značenja pojma politike, autor bi morao odrediti, a nije odredio, što smatra političkim subjektima. Neovisno od toga smatramo da bi trebalo početi obrnutim putem, najprije odrediti značenje i pojam politike u smislu u kojem je ona relevantna za nauku o politici a zatim na osnovu toga zaključiti što bi bilo političko djelovanje i tko bi sve bili politički subjekti.

34) O. Mandić, Uvod u opću sociologiju, str. 98, III izd, Zagreb, 1962.

označava i samo znanje, iskustvo ili vještina,³⁵⁾ već prema tome kako se shvaća politika u smislu vršenja vlasti, konkretnog vršenja vlasti u državi odnosno svakoj društvenoj grupi. Kao logični slijed onoga što smo naprijed kazali smatramo da predmet proučavanja nauke o politici može i mora biti izučavanje takvih, na temelju praktičnog iskustva i teoretskih spoznaja, manifestiranja vještine vođenja politike, odnosno vršenja vlasti, vještine koja je u biti uzrokovana društveno-klasnim uvjetima konkretnog društva a posebice društveno-klasnom situacijom konkretne grupe ili pojedinca koji vode određenu politiku.³⁶⁾

Pod pojmom politike često se podrazumijeva i konkretno djelovanje svih onih faktora koji se uobičajeno nazivaju politički (npr. politički subjekti, političke zajednice, politička djelatnost države), kod čega se najčešće ne određuje zašto i po čemu bi se u svakom konkretnom slučaju određeni društveni činioци trebali smatrati političkim. U tom smislu npr. upotrebljava pojam politike u nas N. Pašić.³⁷⁾ Ovo značenje pojma politike također je vezano uz značenje pojma politike u smislu vršenja vlasti, jer ovisno o tome koje se stanovište zauzima o tome što je politika u smislu vršenja vlasti (da li vršenje svake, samo političke ili samo državne vlasti) zavisi i određivanje koji će se konkretni subjekti smatrati političkim i kakva će i čija će konkretna djelatnost biti smatrana političkom. Naše stanovište o ovom iznijeli smo naprijed,³⁸⁾ pa u vezi s tim smatramo da promatranje vršenja konkretne djelatnosti, u prvom redu političke vlasti, kako smo to naprijed iznijeli, u užem smislu, predstavlja osnovni sadržaj interesa nauke o politici, jer se samo na temelju konkretnih podataka može vršiti sistematizacija i donositi zaključci.³⁹⁾

Do sada smo raspravljali o različitim značenjima koja se daju riječi i pojmu politike,⁴⁰⁾ te smo između njih pokušali odrediti

35) Element znanja nalazimo npr. u već poznatoj definiciji politike u Rječniku francuske akademije, dok npr. M. Duverger tvrdi da je u tom smislu politika u prvom redu umijeće i praksa a da teoretsko znanje igra tek sporednu ulogu pri formiranju političke vještine (političkog stila). Djelo cit. pod 14), str. 13—16.

36) To datako nisu svi faktori koji u konkretnom slučaju određuju stil vještine vršenja vlasti. Njega određuju i neki drugi, naročito psihološki (ličnost konkretnog pojedinca koji vrši određenu funkciju vlasti), pa i nacionalni faktori. O tome vidi opširnije: R. Lukić, naprijed spomenuta »Politička teorija države«, str. 71. i 72. — o ličnosti u politici, a o naciji kao faktoru u formiranju određenog stila politike na str. 56, 57.

37) »Pod pojmom politike podrazumjevamo samu realnost političkih odnosa, splet političkih sila i njihovih dejstvanja, objektivni rezultat sukobljavanja njihovih protivrečnih težnji«, članak cit. pod 33), str. 458. Ovdje bismo primijetili da takvo autorovo određivanje, jer ne znamo što on sve podrazumijeva pod političkim odnosima i spletom političkih sila, nije u potpunosti jasno.

38) Ovdje nećemo na osnovu njega pobliže određivati koji bi društveni činioци po našem mišljenju bili politički subjekti, odnosno kakva bi se konkretna društvena djelatnost trebala smatrati političkom.

39) Nauka o politici je, dakle, u prvom redu egzaktna nauka koja polazi od promatranja i ispitivanja onih konkretnih društvenih pojava koje iz naprijed navedenih razloga smatra predmetom svoga interesa. Ovdje, na žalost, ne možemo raspravljati o sadržaju i osnovama njezne egzaktnosti kao ni o njenim metodama jer bi to izlazilo iz okvira naše teme. O tome vidi više: D. Gjanković, članak cit. pod 1 c), str. 73—82, a posebno: M. Duverger, djelo cit. pod 1 a); djelo G. Burdeaua, cit. pod 11 unatoč sličnosti naslova ne govori o metodama nauke o politici.

40) U literaturi i publicistici, koja se direktno naučno ne bavi politikom, postoje mnogi kratki aforizmi o politici, koji često pogađaju bit određenog značenja te riječi, koje odgovara sublimiranom shvaćanju osnovnih karakteristika politike, u određenoj društvenoj epohi, društvene grupe čiji su ti pisci pripadnici. Navest ćemo nek od njih: Politika u svom najobičnijem značenju nije drugo do korupcija; zato su dvorovi tako puni politike — Jonathan Swift, »Political tracts«.

U dobroj politici nalazi se tajna kako učiniti da umru od gladi oni koji obrađuju zemlju omogućuju ostalima da žive — Voltaire, »Le Sottisier«; Politika je umjetnost koja se sa-

ona koja bi po našem mišljenju bila relevantna za nauku o politici. Nismo, dakako, raspravljali o svim različitim značenjima, te njihovim varijantama i nijansama, koja se daju riječi politika. To bi uostalom bilo i praktički nemoguće. Pokušali smo obraditi samo osnovna i najznačajnija koja pojmovno povezuju bar veliku većinu ostalih i koja se mogu dovesti u odnos relevantnosti, odnosno ne-relevantnosti prema nauci o politici onako kako je mi zamišljamo. Međutim sve autore koji su pisali i raspravljali o politici bez obzira da li daju riječi politika ovo ili ono naprijed navedeno značenje, s obzirom na njihovo shvaćanje biti i cilja politike možemo podijeliti na dvije osnovne grupe: za jedne je politika stalna kontinuirana borba, bitka za vlast i oko vlasti, jer vlast omogućuje klasama, grupama i pojedincima kojima pripada dominacija nad društvom, omogućuje im da pomoću nje izvlače za sebe prvenstveno ekonomske i druge koristi; za druge politika je staranje za red i pravdu, a vlast osigurava ostvarenje zajedničkog interesa izmirujući razne klasne, grupne i pojedinačne interese. Priklanjanje jednoj ili drugoj osnovnoj tezi predodređeno je društveno-klasnom pripadnošću, odnosno zastupanjem interesa eksploatatorske ili eksploatirane klase, njihovih zgovornika. Druga osnovna teza predstavlja ideološko oružje političke kamuflaže⁴¹⁾ eksploatatorske klase, koja na taj način skriva činjenicu svoje eksploatacije nevladajuće klase i pravu suštinu i cilj svoje politike. Prva osnovna teza predstavlja također ideološko oružje ekonomski i politički razvlaštene klase u njenoj borbi za svoje oslobođenje protiv vladajuće klase, ali ona je ujedno historijski nebrojeno puta nepobitno dokazana naučna istina, tako da pred njom ne mogu danas zatvoriti oči ni mnogi napredniji buržoaski politikolozi koji stoga pokušavaju izvršiti kompromisnu sintezu ta dva osnovna shvaćanja biti i cilja politike.⁴²⁾ Prvi koji je naučno dokazao tu historijski utvrđenu nepobitnu istinu bio je K. Marx, koji je bez sumnje svojim revolucionarnim otkrićima dao najveći doprinos političkim naukama. Još u »Manifestu komunističke partije« on je pisao: »Istorija svakog dosadašnjeg društva jeste istorija klasnih borbi... A svaka klasna borba politička je borba.«⁴³⁾ U kasnijim djelima on je zajedno s F. Engelsom stvorio posve novu sliku o državi, pravu i politici, ukazujući na njihovu uvjetovanost ekonomskim odnosima proizvodnje, koji postoje u određenom društvu. On je dokazao da se ne može odvojiti političko od ekonomskog oslobođenja radničke klase, jer je jedno uvjetovano drugim, te tako pokazao put koji treba da slijedi radnička klasa u borbi za svoje ekonomsko i političko oslobođenje, koje je ujedno i oslobođenje čitavog društva i čovjeka pojedinca kao člana toga društva. Prema

stoji u sprečavanju ljudi da se miješaju u ono što ih se tiče — P. Valéry, »Tel quel«. U politici budale se mogu praviti da su mudraci koji griješe — J. Rostand, »Pensées d'un Biologiste«; U Zapadnoj demokraciji politika je umijeće da se uvjeri narod kako je on taj koji vlada — L. Latzarus, »La Politique«.

41) Politička kamuflaža u osnovi se sastoji u prikazivanju pojedinačnih grupnih i klasnih interesa kao interesa koji su zajednički za čitavo konkretno društvo, te prema tome služi kao ideološko sredstvo borbe u cilju osvajanja odnosno zadržavanja vlasti.

42) Npr. M. Duverger u naprijed spomenutom »Uvodu u politiku« smatra da je politika u suštini kao Janus taj bog s dva lica, jedno njeno lice je borba, a drugo integracija, tj. po vladivanju i izmirenju različitih klasnih, grupnih i pojedinačnih interesa u korist jedinstvenog interesa određene ljudske zajednice. Međusobni odnosi ta dva elementa politike su različiti, čas više prevladava jedan, čas drugi, ovisno o epohi, konkretnom društvu i državi.

43) »Manifest Komunističke partije« preveo M. Pijade, izd. Kultura, Zagreb, 1956, str. 10 i 23.

tome politička borba radničke klase za vlast nije sama sebi cilj, već sredstvo u njezinim rukama za uništenje svih oblika otuđenja, pa prema tome i same politike.

Taj put slijedi i naša radnička klasa, ostvarujući u praksi kroz izgradnju društvenog samoupravljanja te Marxove vizionarske naučne istine, a zadatak je naše nauke o politici i svih političkih nauka da joj na tom putu što bolje služe.

3. Određujući pojam i sadržaj predmeta nauke o politici već smo se dotakli njenog odnosa kao samostalne naučne discipline prema drugim društvenim i političkim naukama. Pokušat ćemo se sada pobliže i podrobnije pozabaviti tim pitanjem, koje u sebi zapravo sadrži dva pitanja: *prvo*, pitanje odnosa političkih nauka prema drugim društvenim naukama; *drugo*, pitanje međusobnog odnosa naučnih disciplina u čijem se središtu naučnog interesa nalazi proučavanje pojma vlasti — dakle međusobnog odnosa političkih nauka. Najprije ćemo kazati nešto o prvom pitanju. — Svaka društvena nauka, baveći se svojom osnovnom naučnom domenom, dotiče se u jednom većem ili manjem dijelu svog naučnog interesa — i pojma vlasti, proučavajući ga u jednom njegovom vidu sa svog naučnog aspekta. Međutim, postoji velik broj društvenih odnosa vezanih uz pojam vršenja vlasti koji je bio zanemaren od strane svih društvenih nauka (npr. pitanja političkih stranaka, utjecajnih grupa, stvaranja političkih odluka). Te su odnose počele proučavati tek novostvorene političke nauke. S tim u vezi, a s obzirom na odnos novostvorenih političkih nauka prema starijim društvenim naukama postavilo se pitanje da li one treba da se bave samo istraživanjem i proučavanjem toga »ostatka« koji je bio zanemaren od ostalih društvenih nauka ili trebaju proučavati probleme vršenja vlasti u cjelini zadirući na taj način u domen ostalih društvenih nauka.⁴⁴⁾ Danas većina politikologa, a i teoretičara drugih društvenih nauka koji se dotiču toga pitanja, smatra da naučnu domenu političkih nauka čine i jedan i drugi gore spomenuti vid društvenih odnosa koji se stvaraju u vezi s vršenjem vlasti.

Drugo pitanje postavlja se obično kao pitanje termina⁴⁵⁾, da li će se razne naučne discipline u čijem se središtu interesa nalazi pojam vlasti nazvati zajedničkim imenom političke nauke ili pak politička nauka, ali tako da jedina u nazivu ne znači da je politička nauka samo jedna naučna disciplina, odnosno jedan predmet u akademskom i nastavnom smislu, već da je ona korpus nauka koje imaju svoju naučnu i nastavnu autonomiju⁴⁶⁾. Smatramo da

44) Uspr. M. Duverger, djelo cit. pod 1 a), str. 20—26.

45) Ukazat ćemo ovdje još na jedno terminološko pitanje. U hrvatskosrpskom jeziku (slično kao i u francuskom) ne postoji nijedan prikladan naziv za naučnika koji se bavi političkim naukama. Stoga se u tu svrhu danas kod nas upotrebljavaju dva strana izraza politikolog ili politolog. Oba se izvode iz starogrčkih riječi prvi od τὰ πολιτικά - političke prilike, državni poslovi, politika, a drugi od η πολις — grad, država, državna uprava (Uspr. Majnarić—Gorski, Grčko-hrvatsko-srpski rječnik, Zagreb, 1960). Od ta dva naziva smatramo da je prihvatljivije i ispravnije upotrebljavati prvi — **politikolog**, jer je on i tačniji, a naročito stoga jer drugi naziv politolog danas općenito upotrebljavaju oni koji smatraju da je politička nauka nauka o državnoj vlasti, npr. u Francuskoj M. Prélot (Uspr. M. Duverger, djelo cit. pod 1 a), str. 27, bilj. 1.

46) Uspr. J. Đorđević, djelo cit. pod 20, str. 8 i 9.

47) Npr. podjelu stručnjaka ujedinjenih pod okriljem UNESCA 1948. god. — Vidi »La science politique contemporaine«, str. 4, UNESCO, Paris, 1950, te D. Gjanković članak cit. pod 1 c), ili podjelu koju je kod nas izvršio J. Đorđević, vidi djelo cit. pod 20, str. 9.

je potpuno svejedno koji će se od ova dva naziva (u jednini ili u množini) upotrijebiti jer oba označuju iste pojmove baš kao što je to npr. slučaj s nazivima pravna nauka — pravne nauke, te ekonomska nauka — ekonomske nauke. Mi ćemo ipak između ova dva naziva izabrati naziv političke nauke u množini, jer je određeniji i jasniji i jer ne može dovesti u zabludu naročito s obzirom na značenje naziva nauka o politici, o čijem ćemo položaju i odnosu prema drugim političkim naukama pokušati nešto reći. — Ako pogledamo razne podjele političkih nauka⁴⁷⁾, odnosno autonomnih političkih nauka unutar političke nauke, ako se upotrebljava naziv u jednini, od kojih neke postoje ne samo na papiru već i stvarno kao samostalne naučne i akademske nastavne discipline,⁴⁸⁾ vidjet ćemo da svaka od njih ili proučava samo dio društvenih odnosa koji su vezani uz vršenje vlasti, tako da taj dio političkih odnosa proučava u cjelini (npr. međunarodni politički odnosi ili nauka o organizaciji i nauka o javnoj upravi), ili pak proučava fenomen vlasti u cjelini ali samo s jednog određenog i ograničenog njegovog aspekta (npr. opća ili nacionalna politička historija ili politička sociologija). Zbog toga je očito da bi među svim tim autonomnim političkim naukama (kažemo među njima, a ne iznad ili izvan njih) morala postojati jedna također autonomna naučna disciplina koja bi na neki način ujedinjavala sve ostale političke nauke proučavajući problem vlasti i u cjelini i sa svih aspekata⁴⁹⁾. U podjeli stručnjaka okupljenih pod okriljem UNESCA nalazimo disciplinu pod nazivom politička teorija, kojoj je vjerojatno bar djelomice bio namijenjen sličan zadatak; a sličnu naučnu disciplinu nalazimo i u naprijed navedenoj podjeli političkih nauka koju je kod nas izvršio J. Đorđević, koji je naziva »nauka o politici i državi (naziva se i politička teorija, ili teorija ili nauka o državi)«⁵⁰⁾. Smatramo, međutim, da odvajanje neposrednog promatranja i istraživanja konkretne stvarnosti političkih odnosa s jedne strane te sistematizacije i teoretskog uopćavanja s druge strane na taj način da bi se prvim bavile posebno političke nauke, a drugim politička teorija ne može dati tačne i zadovoljavajuće rezultate, jer je po našem mišljenju istraživanje činjenica duboko i neraskidivo povezano sa sistematizacijom i sintezom. Ako se, naime, pri sistematizaciji i stvaranju zaključaka koriste samo podaci dobijeni iz druge i treće ruke, njihova će slika odražena i projicirana kroz više ogledala samim tim postati samo iskrivljeni privid stvarnosti. Osim toga takva podjela dovodi kroz izvjesno vrijeme do pretvaranja političkih nauka u neku vrst političke filozofije, jer politička teorija po svojoj prirodi tendira prema njoj a ostale se političke nauke po sili inercije i komocije povode više ili manje za njom⁵¹⁾. Zato, ako se složimo da bi trebala postojati jedna autonomna naučna disciplina unutar političkih nauka koja bi ih sve objedinjavala, proučavajući problem vlasti i u cjelini i sa svih njegovih aspekata, onda je nužno da ona ne bude samo i posve teoretska, već egzaktna isto onako kao što bi to trebale biti i ostale

48) Njihov broj i njihove kombinacije variraju ovisno o državi i o univerzitetu unutar jedne države, u okviru kojeg ih promatramo.

49) Uspr. G. Burdeau, djela cit. pod 11, str. 22—27.

50) Tom cilju teže »više manje uspjeha i razni »uvodi u političku nauku« odnosno uvodi u politiku, naročito nekih francuskih autora kao što su G. Burdeau, M. Duverger, J. Maynaud te G. Vedel.

51) To je karakteristika i jednog značajnog broja naučnika naših političkih nauka, koji se sve više u svojim člancima i djelima bave političkom filozofijom i političkim filozofiranjem.

političke nauke. Takva bi trebala biti⁵²) nauka o politici onako kako je mi zamišljamo. Ona ne bi samo kao algebra zbrajala rezultate ostalih posebnih političkih nauka niti bi ih sintetizirala koristeći se eliminacijom i sažimanjem konkretnih podataka koje su one sakupile, već bi na temelju konkretnih podataka do kojih je došla vlastitim istraživanjima (ne lišavajući se upotrebe metoda neposrednog promatranja, promatranja i sudjelovanja, pa čak ni eksperimentalne metode), te onih koje su sakupile ostale posebne političke nauke, pridonosila razumijevanju i boljem shvaćanju problema vlasti u njihovoj cjelini, osvjetljavajući ih sa svih aspekata u kojima oni postoje u konkretnom društvu u određeno vrijeme. Na taj način i samo utoliko nauka o politici vršila bi svoju ulogu sinteze ostajući pri tome u svojoj osnovi egzaktna nauka.

Kako vidimo, tako određenu naučnu disciplinu koju smo nazvali nauka o politici treba razlikovati i od svake od posebnih političkih nauka i od grupe koju one s naukom o politici čine sve zajedno.

Uspostavljanje nauke o politici kao autonomne i objedinjujuće političke nauke pruža široke mogućnosti suradnje između specijalista pojedinih političkih nauka na zajedničkom poslu istraživanja određenih problema vršenja vlasti. Specijalista nauke o politici ne bi se lišavao neposrednog istraživanja, ali one ne bi istraživao sam, već, ovisno o konkretnom predmetu interesa, zajedno sa specijalistima drugih posebnih političkih nauka, koji određeni predmet proučavaju sa svoga specijaliziranog aspekta. Takva suradnja u praksi pruža velike mogućnosti međukatedarske i međufakultetske suradnje a kroz nju dolazi i do povezivanja svih posebnih političkih nauka na temelju rezultata dobijenih zajedničkim radom; ona također uveliko smanjuje opasnost od svođenja pojedinih političkih nauka na razne vrste političke filozofije. U takva zajednička istraživanja nužno bi se, dakako ovisno o predmetu istraživanja, uključivali i specijalisti ostalih društvenih nauka koje dijelom svoga naučnog interesa dotiču neki od problema vršenja vlasti.

U tom pogledu naročito bi naša nauka o politici mogla odigrati veliku ulogu, ujedinjujući napore istraživanja svih političkih nauka, kako bi njihovi rezultati mogli što bolje i svrsishodnije poslužiti kao naučno i ideološko oružje našoj radničkoj klasi u njenoj borbi za mijenjanje i odumiranje političke vlasti, što se danas neposredno ostvaruje kroz sadržajno i suštinsko jačanje institucija samoupravljanja.

52) Upotrijebili smo kondicional jer takva naučna disciplina još ne postoji ni kod nas ni, koliko je to bar nama poznato, kao cjelovita naučno-metodološki i nastavno-akademski izgrađena disciplina — nigdje drugdje u svijetu.